

Dr. Alberth Béla

Dr. Kettesy Aladár élete és munkája

1893–1983

Dr. Alberth Béla

Dr. Kettesy Aladár élete és munkája

1893–1983

**Debreceni Egyetem Orvos és Egészségtudományi Centrum
2005.**

KIADJA A DEOEC ELNÖKI HIVATALA
Második, változatlan kiadás

Példányszám: 500 – Terjedelem 14,5 ív (A/3 ív)
Digitális képfelújítás: Nagy Zoltán
Nyomdai munkálatok: Puskás Lajos

ELŐSZÓ

Meggyőződésünk, hogy az egyetem szellemiségét, hazai és nemzetközi megítélését prominens professzorainak alkotó, iskolateremtő tevékenysége, az utódok mentalitását, szemléletmódját meghatározó egyénisége határozza meg. Ezen meggyőződésünktől vezettetve tartjuk megtisztelő és kedves kötelességünknek, hogy nagy elődeink tudományos kutatói habitusának, emberi személyiségének megidézésével szerény emléket állítsunk. Az idő távlatából az emlékezés rostáján átszűrve kikristályosodnak azok az emberi értékek, maradandó szellemi alkotások, példaértékű bölcsességek, amelyek tanulsággal, követendő példaként szolgálnak a mai orvosgenerációk számára mind az etikai normákat, mind az orvosi, kutatói gondolkodásmódot és magatartást illetően.

A volt tanítványok köréből érkező számos nosztalgikus jelzés arra enged következtetni, hogy Kettesy professzor színes, varázslatos személyisége, mély bölcsessége maradandó érzelmi nyomokat hagyott mindazokban, akik ismerhették, élvezhették szellemességét, közérthető bölcsességét. Meggyőződéssel állíthatjuk, hogy Kettesy professzor évtizedeken át meghatározó személyisége volt egyetemünknek orvos professzorként és egyéniségként egyaránt.

Kettesy Aladár születésének 100 éves, - halálának 10 éves évfordulója méltó alkalom arra, hogy ezen emlékkönyv kiadásával tisztelegjünk egyetemünk prominens volt szemész professzora, a nemzetközileg ismert és elismert tudós, az ötletekben, gondolatokban kimeríthetetlenül gazdag, sziporkázóan szellemes egyéniség előtt. Különös értéket kölcsönöz e kötetnek az az örvendetes körülmény, hogy Kettesy professzor életútjának felidezésére a legilletékesebb, a hálás tanítvány, a tanszékvezető utód, a tanítómestert megillető tisztelettel és szeretettel vállalkozott. Mi, akiknek megadatott az a szerencse, hogy ismerhettük és évtizedeken át élvezhettük Kettesy professzor színes személyiségét, bölcsességét, a költő szavaival fejezhetjük ki iránta táplált érzelmeinket :

"Nem hal meg az, ki milliókra költi dús élte kincsét..."

Őrizze e kötet Kettesy professzor emlékét az utókor számára.

Debrecen, 1993. március 27.

Dr. GERGELY LAJOS
rektor

Dr. Kettesy Aladár élete és munkája

1893 - 1983

Szegeden született 1893. október 10-én. Apja, Kreiker Gusztáv mérnök a MÁV tisztviselője, anyja Holmbacher Mária volt. Első felesége Csizsinszky Edit 1945-ben meghalt. Ebből a házasságából két fia született. Tibor, a Ludovika Akadémiára szeretett volna menni, (de joghallgató lett) ahová akkor nem vettek fel nem magyar nevű hallgatót. Mivel az akkori törvények szerint 21 év volt a nagykorúság korhatára, Tibor csak apjával együtt magyarosíthatta meg a nevét. Hogy a monogram ne változzék és a név kifejezze azt is, hogy egy második név, ezért lett Kreikerből Kettesy. Tibor fia 1946-ban meghalt. Gusztáv fia ma is él. Második felesége, Exterde Alma volt. Ebből a házasságából egy fia született László, aki agrármérnöki diplomát szerzett a Debreceni Agrártudományi Egyetemen. Második felesége halála után harmadszor is házasságot kötött Németi Margittal, 1976-ban 83 éves korában.

Elemi és középiskoláit Szegeden végezte, itt is érettségizett 1911-ben. Ekkor iratkozott be a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem Orvosi karára. Indexében a magyar orvostudomány nagyjainak aláírása található, mint báró Eötvös Lóránd, Entz Géza, Lenhossák Mihály, Udránszky László, Tellyesniczky Kálmán, Genersich Antal, Bókay Árpád, Korányi Sándor, Dollinger Gyula, Bókay János, Gerlóczy Zsigmond (Képmelléklet, 1. ábra). 1914-ben katonai szolgálatra vonult be s az első világháború alatt 4 évig katonai egészségügyi szolgálatot teljesített mint egészségügyi altiszt, majd tiszt (2. kép).

1918. október 3-án került indexébe a régi ismert formula: Mi, a Pozsonyi Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem Rektora köszöntjük az olvasót. Tudatjuk valamennyi kar doktoraival és más mindenkivel egyenként és összesen, hogy Kreiker Aladár urat egyetemünk anyakönyvébe szabályszerűen beiktattuk. (3. kép)

Meglevő eredeti okmányok bizonyítják, hogy 1919. július 10-én a második, július 30-án pedig a harmadik orvosi szigorlatot kitűnő eredménnyel letette.

A pozsonyi egyetemen is nagy és híres professzoroktól tanulta az orvostudományt, mint Imre József, Bókay Lajos, Heim Pál, Mansfeld Géza, Herzog Ferenc.

1919. június 29-én gyakornokká nevezik ki az Imre József vezette Szemklinikára, majd egy hónappal később július 29-én megkapja diplomáját is.

A pozsonyi Szemklinikán nem dolgozhatott sokáig. Az 1919. szeptember 14-én kelt és Imre József aláírásával ellátott működési bizonyítvány záradéka így szól: Hivatalosan igazoljuk, hogy Dr. Kreiker Aladár klinikai gyakornok szolgálata azért szakadt meg, mert a csehszlovák kormány a pozsonyi magyar tudományegyetem működését megszüntette. (4. kép) 1919. november 1-én másodorvosi kinevezést kapott a budapesti Állami Szemkórházba, melynek vezetője Blaskovics László professzor volt.

A gyakorlati szemészet elsajátítása mellett azonnal hozzálátott a tudományos munkához is. Az Orvosi Hetilap 65. évfolyamának 31. számában, 1921-ben jelent meg első tudományos munkája: Mikroskopi elváltozások a trachomás szem bulbaris kötőhártyájában és a pannus keletkezés módja, címen (5. kép). Első tudományos munkáját édesenyjének dedikálta, kinek meghatározó szerepe volt élete alakulásában.

1921. november 1-én Blaskovics Lászlót nevezik ki a debreceni Szemklinikai igazgatójának. Vele jön Kreiker Aladár tanársegéd is és ettől az időtől gyakorlatilag ő veszi át a klinika vezetését, mert Blaskovics megtartja pesti katedráját s csak időnként, egyre ritkábban jön Debrecenbe.

Ő pedig itt marad és megkezdődik 62 éves debreceni pályafutása és munkája.

Már egy évvel Debrecenbe érkezése után 1922-ben megjelent "A szem fénytörése" c. könyve. Ez a 183 oldalas monographia ma is bibliája minden szakvizsgára készülő szemorvosnak (6. kép).

Munkájának elismerése sem késik sokáig, mert már 1923-ban "Szemészet" tárgykörből magántanári képesítést szerzett. 1929. március 27-én Hómann Bálint m. kir. Vallás és Közoktatásügyi minisztertől az alábbi levelet kapja: (7. kép).

"A Kormányzó Úr Ő Főméltósága Budapesten 1926. március hó 20. napján magas elhatározásával előterjesztésemre Tekintetességét a Debreceni Magyar Királyi Tisza István Tudományegyetem szemészeti tanszékére egyetemi nyílnános rendkívüli tanárrá kinevezni méltóztatott.

Erről Nagyságodat örvendetes tudomásulvétel végett azzal értesítem, hogy illetményeinek kiutalványozása iránt hivatali esküjének letétele után fogok intézkedni."

Ezzel kezdetét veszi 33 éves korában professzori pályafutása, mely még 57 évig tart, ami úgy gondolom párját ritkító vagy talán páratlan is a magyar egyetemek történetében.

Nyilvános rendes tanári kinevezését 1929-ben kapta meg. Tagja lett tehát a debreceni Tisza István Tudományegyetem első orvosi karának, melynek tagjai a következő professzorok voltak (8 . kép, készült 1925-ben):

Álló sor balról: Bodnár János (kémia), Kreiker Aladár (szemészet), Vodetzky József (fizika) Huzella Tivadar (anatómia), Csiky József (belgyógyászat), Hüttl Tivadar (sebészet), Orsós Ferenc (kórbonctan) , Elischer Gyula (röntgenologia), Benedek László (ideg-elme).

Ülő sor balról: Verzár Frigyes (élettan), Belák Sándor (kórtan-gyógyszertan), Kenézy Gyula (szülészet), Szontagh Félix (gyermekgyógyászat) Neuber Ede (bőrgyógyászat).

1925-ben volt Grósz Emil professzor 25 éve egyetemi tanár s ebből az alkalomból készített fényképen a fiatal Kreiker Aladár már ott ül a magyar szemészet nagyjainak társaságában, mint: Csapody István, Liebermann Leo, Ifj. Imre József, Grósz Emil, Blaskovics László, Licskó Andor.

Körülbelül ebben az időben készült egy felvétel a debreceni Szemklinika első orvosi karáról és az ápolónőkről (9. kép). A képen balról jobbra a következők láthatók: Fazakas Sándorné, Komondi Pál, Balogh József, Fazakas Sándor, Kaáli-Nagy Sándor, Kreiker Aladár, Aszalós Imre, Czukrász Ida.

Ebben az időszakban nemcsak a szemészet minden területét műveli magas színvonalon, hanem megragadja orvosi képzeletét a rák keletkezésének mechanizmusa is. Zseniálisan egyszerű kísérleteit nagy 35 oldalas cikkben foglalja össze, a Wirchow's Archiv 1929-ben megjelent 271. kötetében. A közlemény megjelenése után szinte azonnal nagy ösztöndíjat ajánl fel neki az amerikai Rockefeller-intézet, hogy kutatásait Amerikában folytassa tovább. A levél írói persze nem tudhatták, hogy ez a közlemény nem hivatásos rákkutató írása, hanem egy zseniális szemorvos játékos kirándulása a rákkutatás területére. A meghívást köszönve, udvarias levélben utasította vissza és maradt továbbra is debreceni szemészprofesszor.

A Szemklinika 1931-ben dolgozó orvosi karáról mindössze egy kicsiny megfakult kép maradt ránk, melyen Drén Pál, Tatár József, Gát László, Kreiker Aladár, Miklós Andor és Dömsödy Péter láthatók. A következő kép (10.) 1933-ban készült a 40 éves Kreiker Aladáról.

A szép nem szeretete mellett minden érdekelte s amivel foglalkozott, azt mindig igyekezett tudományos alapossggal művelni. Haláláig szeretett sakkozni, tehát szinte lelki kényszert érzett, hogy erről is írjon. Ezt bizonyítja a Vasárnapi Ujságban 1936-ban megjelent írása "A sakkjátékos lelkialkatáról" (11. kép).

Másik kedves szórakozása a vadászat volt. Olyan időben és körülmények között művelte ezt, amikor még lehetett egy reggel két túzokkakast is löni (12. kép). Természetes tehát, hogy ebből a témából is tudományos alapossggal megírt cikk jelenik meg a Nimród Vadászújságban 1935-ben, "A mozgó vad lövéséről" címen. (13. kép) A trigonometria szabályai szerint számítja ki, hogy mennyit kell a mozgó, repülő vadnak elébe löni.

Szinte szerelmese volt a Hortobágnak s minden ősszel, mikor megérkeztek a vadlibák akkor még százezres tömegei, kiköltözött a pusztára. Akkor még nem terepjáró autóval, hanem parasztszekérrel közlekedtek s fürdőszobás szállás helyett, a rideg szürkegulyát őrző gulyások tanyáján húzta meg magát éjszakára, hogy a hajnal már a lesgdörben találja. Sokat mesélt e sorok írójának az őszi puszta hangulatáról, az egyszerű pásztorok csodálatos emberi bölcsességéről. S mikor megkérdeztem tőle, hogy viseli el a gulyástanya neméppen higiénikus körülményeit, válasza rövid volt és egyszerű. A vadászatért ennél sokkal többet is el lehet viselni, meg különben is a kosz csak egy hétig nő, utána kopik.

Bármennyire is szerette a vadászatot, mindig csak annyi időt fordított rá, ami nem ment a szakmai munka rovására. Ezért főleg csak a környéken, apró vadra vadászott. Az utazásra sajnálta az időt. Mégis egyszer, mikor a Kárpátalja újra Magyarországhoz tartozott, elfogadott egy medvevadászatra szóló meghívást. Becsomagolta a szükséges felszerelést és nagy amerikai Nash autóján (ma már ismeretlen márka) elutazott Rahóra, ami az akkori útviszonyok miatt majdnem egy napig tartott. Rahóról szekeren zötyögött tovább, majd mikor már a szekér számára sem volt tovább út, két öszvérre rakták fel a málhát s így kapaszkodtak fel kísérőjével a Pietrosz 2000 méternél is magasabb csúcsa közelébe, ahol egy kis fából összetákolt vadász kunyhó várta őket. De alighogy elérték a délutáni órákban ezt a kalibát, megfájdult a foga. Arca dagadni kezdett, a fájdalom egyre fokozódott és nem volt semmi segítség.

Visszafordulni a közeledő éjszaka meg a távolság miatt sem lehetett, s reggelre bevette a nála lévő néhány fájdalomcsillapítót. Nem volt más választás, mint visszafordulni. Egy napot öszvéren és egy napot szekeren töltött tűrhetetlen fájdalmak közepette, míg a rahói kollega meg nem szabadította fájdalmaitól. Visszamenni már sem ideje, sem kedve nem volt, ezért felült kocsijára és hazajött. A medvevadászattól sem akkor, sem később nem lett semmi. A legtöbb ember ezzel elintézettnak veszi a dolgot, de nem Kreiker Aladár. Mert ő bizony, hogy többé ilyen elő ne forduljon, kihúzatta minden fogát és még nem egészen 50 éves korától fogva teljes alsó-felső prothesist viselt.

A játékba is tudományt csempésző gondolatai még mélyebbek, ha szüntelen dolgozó agya a társadalom egyes problémáira akar választ kapni. Az Orvosok és Gyógyszerészek lapjában 1935-ben "Az orvosi rend válságának némely mélyebb okairól" címen jelenik meg írása (14. kép).

Manapság különösen érdemes odafigyelni mit írt 57 évvel ezelőtt.

"Az orvostudomány, ez a mindent elnyelő, óriásira hízott moloch, elnyelte a bizalmat is: a mai publikum nem az orvosban, hanem az orvostudományban bízik... A paciens mindig tudni fogja vagy tudja máris, hogy az előtte egyébként teljesen ismeretlen orvostól mit várhat: ez gyakorló orvos, ez szakorvos, ez kórházi főorvos stb., midegyik ismert, meghatározott, jól ellátott munkakörrel, azonos tudományos berendezéssel, nagyjából azonos felkészültséggel.

Éppen ezért nem hinném, hogy bizalmi alapon a háziorvosi intézmény visszaállítható lenne, ha történt is nemrégiben erre vonatkozó kísérlet. Költői kép igénybevételével azt mondhatnám, hogy a magánorvos delizsánszát, a múlt egyedül helyes és kívánatos orvostípusát elgázolta a tudományos fejlődés gyorsvonata."

Szinte csak házi használatra, tanítványainak nagy cikket írt az orvosi deontológiáról. Nyomtatásban nem is jelent meg. A saját maga által gépelt lapokat bekötve őrizzük könyvtárunkban. Kifejti benne, hogy az orvos legfőbb kötelessége a tudás. A különböző típusú orvosok között pedig nem a lelkiismeretlen a legkártékonyabb, hanem a nagyon lelkiismeretes tudatlan orvos, akit lelkiismerete szakadatlan cselekvésre készítet, de a tudás hiánya miatt e cselekvések sorra hibásak lesznek.

Az Orvosi Hetilapban, a szerkesztőségi közlemények című rovatban fejtette ki álláspontját, különösen az utóbbi évtizedekben felmerült tudomány-etikai problémáról, a társszerzésről. E manapság egyre bonyolultabb kérdésről alkotott véleményét nem lehet itt egy mondatban összefoglalni. Sokkal jellemzőbb az, ahogy ő csinálta. 105 dolgozatát kivétel nélkül egyedül írta, társszerző nélkül. Lehet, hogy ő volt a szemészet utolsó polihisztora? Tanítványai sok száz dolgozatában, bármennyit segített és javított azokban, sehol nem találjuk a nevét, mint társszerzőt. Ennyire szigorú természetesen csak magával szemben volt. Megengedhetőnek, sőt természetesnek tartotta, ha két különböző szakember tudását összeadva születik közlemény de, hogy 4-5 azonos szakmájú orvos neve szerepeljen egy közlemény címe után azt nevetségesnek, s ha köztük vagy a névsor végén az intézetvezető neve is ott található, azt mélységesen elítélendőnek tartotta. A mára kialakult szokásokhoz mérten talán ezért látszik kevésnek a 105 dolgozat, holott éppen ezért sok.

A második világháború előtt számos tanulmányutat tett külföldön és részt vett több nemzetközi kongresszuson. Mesteréhez, Blaskovicshoz hasonlóan nem volt szenvedélyes utazó, de igyekezett ott lenni mindenütt, ahol valami újat lehetett tanulni. Így vett részt 1929-ben az amszterdami nemzetközi szemészkongresszuson is. Itt számolt be az akkor világhírű spanyol Arruga professzor arról, hogy a Gonin által 1921-ben felfedezett módszerrel az ablatio retinae-t, mely addig gyógyíthatatlan betegség volt, valóban meg lehet gyógyítani. Gonin egy addig ismeretlen Lausanne-i szemorvos volt, aki rájött arra, hogy az ablatio retinae közvetlen oka a retina szakadása. Ha ezt el lehet zárni, az ablatio is meggyógyulhat. Ezért tüzesre izzított kauterrel beleszúrta a szembe - a szakadásnak megfelelő helyen, - s azt tapasztalta, hogy az így létrehozott steril gyulladás következtében a lyuk záródik és a retina visszafekszik. Ezt a hajmeresztőnek tűnő eljárást, hogy a szembe tüzes kauterrel kell beszúrni, az ismeretlen Gonin-nak 1921-29-ig csak igen kevesen hitték el. Ezek közé tartozott Arruga, aki 1929-ben nagy tekintéllyel igazolta Gonin eljárásának helyességét. Kreiker professzor, aki hallotta Arruga előadását, azonnal megtanulta a módszert. Hazatérve nem telt bele egy hét sem, mikor ablatio retinae-vel kereste fel az idegklinika egyik tanársegéde, akit Gonin módszere szerint sikerrel megoperált. Ez volt az országban az első ablatio ellenes műtét. Egyéniségéből következik, hogy a műtét technikáját azonnal tovább fejlesztette és a retina szakadásának pontos lokalizációjára szellemes új módszert dolgozott ki.

A második világháború utolsó idejét, akkor már mint Kettesy Aladár, egy budai pincében vészelte át, ahol egy kis tábori kórház működött. Itt operálta a magyar, német és orosz sebesülteket.

Köztudomású volt róla, hogy nemigen lehetett szovjet és kommunista barátsággal megvádolni. Ezért megfelelő, jól körülhatárolt körök, azonnal szemet vetettek professzori állására. Gondoskodtak arról is, hogy Debrecenbe történő - számukra váratlan visszatérése után - azonnal letartóztassák. A kiszabadulását követő napon éppen a klinika előcsarnokában tartózkodott, mikor egy látogató éppen tőle kérdezte meg, hogy itt van-e már Weinstein Pál, az új professor.

A kirabolt és teljesen kifosztott klinikán csak lassan indult a kezdetben normálisnak alig nevezhető élet. A napi munkához szorosan hozzátartozott, hogy a klinika személyzete az orvosokkal együtt fát vágni indultak a Nagyerdőbe s az így szerzett tüzelőt kis vaskályhában égették el abban az egy-két kórteremben, ahová jutott kályha és ahol az ablakok is megmaradtak. Ezeken vágtak annyi lyukat, melyen a kályhacsöveket kivezethették.

S közben forrongott a világ s az egész magyar társadalom. Valami új, valami egészen más volt keletkezően. S hogyan reagált erre Kettesy Aladár? Pontosan úgy, olyan egyéni mechanizmus alapján, ahogy eddig is reagált mindenre. Elkezdett azonnal oroszul tanulni és fáradhatatlanul olvasta azokat a könyveket, melyek az új társadalom lényegét akarták megmagyarázni. Ő, aki tudományos alapossággal írt a vadászatról, a sakkról s az orvosi rend válságának okairól, hogyne írt volna az egész társadalom előttünk zajló hihetetlen méretű és mélységű válságáról és változásairól? Így jelenik meg 1947-ben a Szociáldemokrata Párt megbízása alapján írt, a Szocializmus dióhéjban című füzeté. (15. kép). Ez az írás azután kiváltotta a jobb- és baloldal dühét, haragját, bosszúságát, megvetését vagy egyszerűen csak gúnyos mosolyát. Pedig semmi egyéb nem volt, mint egy mindenről gondolkodó ember rövid eszmefuttatása az akkor nagyon aktuális kérdésekről. Ahogy egyszer fontosnak látta - nem véletlenül -, hogy az orvosi deontológiáról vagy a társszerzőségről értekezzen úgy találta akkor aktuálisnak, hogy a szocializmusról írjon. Minden, ami ezen túl van nem egyéb, mint a környezet tendenciózus, helyenként rosszindulatú belemagyarázása.

E sorok írója, aki 34 évet töltött el Kettesy professor munkatársaként és talán nemcsak szigorúan munkatársként, pontosan, in extenso ismerte főnöke véleményét a létező szocializmusról- és nem dióhéjban.

A mindennapi megélhetési gondok, az egyre inkább kialakuló teljes elzártság a külvilágtól, az 1948 után kialakuló létbizonytalanság, a mindenre kiterjedő általános hiány, nehéz helyzetet teremtett a klinikán. De Kettesy professzor ötletgazdagsága itt is segített. Javaslatára alapján nagy számú patkányt fogtak össze s a patkányfarokból kihúzott inakból kitűnő varróanyagot készítettek, melyek igen jól használhatók voltak szemészeti műtétek végzésére. Ezt a Biosuturának elnevezett varratot azután még egy évtizedig használtuk rendszeresen és nem is mindig csak szükségből.

Ebben a szomorú és kilátástalannak tűnő helyzetben nagy esemény is történt. Megjelent 1945-ben Stuttgartban életének legfőbb műve az Eingriffe am Auge című nagy műtéttani tankönyve (16. ábra), amely még további két kiadást ért meg (1959 és 1970). A munka Blaskovics magyar nyelvű műtéttanának teljesen átdolgozott német nyelvű kiadása. Szerinte a világon megjelenő recenziók csak superlativuszokban beszéltek a munkáról. Csak évekkel később, mikor kezdtünk kiszabadulni a teljes elzártságból, s kijuthattunk külföldre tudtuk meg, hogy ezek az írások nem a pusztán udvariasság szülöttei, hanem az Eingriffe am Auge valóban minden operáló szemorvos "Bibliájává" vált és nemcsak a német nyelvterületen. Két évvel később 1947-ben spanyol fordításban is megjelent, hasonló sikert aratva Spanyolországban és a dél-amerikai spanyol nyelvű államokban (17. kép).

Kettesy professzor 1938-39-ben volt az orvostudományi kar dékánja, 1948-49-ben pedig az egyetem rektora (18. ábra). Épp ebben az évben 1949. április elsején került e sorok írója a Szemklinikára, így ettől az időtől kezdve már nemcsak elbeszélések alapján tud beszámolni Kettesy professzor életéről és munkájáról.

A háború alatt megsemmisültek a különben is már jócskán elavult egyetemi tankönyvek. Az előző tankönyv szerzőpárosa (Imre-Scholtz) közül Imre 1945-ben meghalt, Scholtz Kornél pedig ekkor már 90. éve felé járt. Nem véletlen, hogy az új egyetemi tankönyv megírására Kettesy professzor kapott megbízást. Csak a szerzői jog alapján került a címlapra szerzőként Imre József és Scholtz Kornél neve. A könyv (néhány ábrát leszámítva) teljes egészében Kettesy professzor munkája volt és 1953-ban már a második átdolgozott kiadása is megjelent (19. kép). Ez a munka volt a hivatalos egyetemi tankönyv 1962-ig, mikor is napvilágot látott egy lényegesen bővebb, a szemészet legújabb haladását is tartalmazó új egyetemi tankönyv Boros-Kettesy-Kukán tollából. (20. kép)

Az Eingriffe am Auge első kiadása azonban rövid idő alatt elfogyott s így a kiadó felkérte Kettesy professzort egy második, javított és bővített kiadás elkészítésére. A munka 1959-ben jelent meg, s ha lehet még nagyobb sikert aratott, mint az első kiadás.

Nem a szakadatlan munka, hanem a viszonyok gyökeres megváltozása okozta, hogy ebben az időben már egyre ritkábban hódolt kedves szórakozásának, a vadászatnak. Egyedül vagy kettesben Loessl János sebész professzossal szeretett vadászni, de ezt az akkori viszonyok nem tették lehetővé. Az egyéni vadászat lehetősége megszűnt, így csak vizivadra lehetett vadászni. A vadlibák százezres tömegei azonban egyik évről a másikra eltűntek. E természeti katasztrófa igazi okát soha nem vallotta be senki de tudjuk, hogy egy ezután lelőtt vadliba vizsgálatkor a Geiger-Müller számláló nagyon sűrűn jelzett.

Puskáit eladta, történetét és vadásztáskáját e sorok írójának ajándékozta.

Nem telt bele sok idő, a lakása íróasztalán új könyvek sorakoztak. Tudományos alapossággal a szakirodalom up to date ismeretével készült fel a horgászatra. Ezen új hobbi mellett mindaddig kitartott, míg egészségi állapota engedte. Nyári szabadságát Balatonakarattyán, a család nyaralójában töltötte és szenvedélyesen vitorlázott természetesen úgy, hogy előzőleg minden szakkönyvet elolvasott a vitorlázásról. Laci fia kedvéért nyaranta részt vett az úttörő táborokban is. Sátorban aludt mint a többiek s a gyerekeket maga köré gyűjtve, gyalogos kirándulásokat vezetett vagy éppen gombaismeretre tanította őket, ellátva közben a tábororvosi teendőket is. A külsőségekre, megjelenésére közismerten nem adott sokat. Így fordult elő, hogy a Jósvafői táborban, ahol éppen akkor a Tengersizem Szállót építették, megkérdezte a munkásoktól, hogy mennyibe fog kerülni itt egy szoba? A munkások végignézték rajta s a válaszuk rövid volt: Tata, ezt a szállót nem a maga zsebének építjük.

Ahogy a háború után minden megváltozott körülöttünk s újra kezdtünk hozzájutni a nyugati szakirodalomhoz, azonnal észlelte a tudományos élet terén bekövetkező változásokat is. Kezdetben csak magyarul és németül írta közleményeit, de 1945 után már sorozatban jelentek meg angol nyelvű publikációi, melyeket szintén egyedül fogalmazott és írt.

A lassan éledni és fejlődni kezdő Szemklinika 1949 augusztusában szinte lefejeződött. Czukrász Ida Szolnokra, Dienes Gábor Mátészalkára távozott főorvosnak, Aczél György és Túri Károly akarata ellenére kénytelenek voltak az akkor megfellebezhetetlen pártparancsra engedelmeskedve a honvédséghez távozni.

Kettesy professzoron kívül egyetlen szakorvos maradt a klinikán, Gát László. De végzett orvos is csak egy volt, Pirityi Károly. A helyzet 1951-re, mikor a klinika tagjairól a 21. képen látható karikatúra készült csak, annyiban változott a helyzet, hogy további két orvostanhallgató szerzett diplomát (Alberth Béla és Valu László). A klinika tehát a professzoron kívül egy szakorvossal, három orvossal és négy medikussal működött (Altorjay Aladár, Gyöngy Ibolya, Koncz Jakab és Elek Pál).

Az egészségügy akkori országos vezetésének nem nagyon tetszett ez a helyzet, még kevésbé a klinika nem éppen az akkori politikai helyzethez való lojalitása. Így az egészségügy akkori élet-halál ura Weil Emil egy évre klinikánkra küldte adjunktusi minőségben Lisszauer Dezsőnével azzal az ürüggyel, hogy legalább legyen még egy szakorvosunk. Az addig jól, csendben és egyetértésben dolgozó klinikán ma már elképzelhetetlen rémuralom keletkezett. Szó nélkül kellett túrnunk, hogy a betegek előtt hülyéknek és gazembereknek nevezett bennünket egy olyan valaki, aki talán 3-4 műtétet kísérelt meg egy éves ittléte alatt, de minden esetben csak Kettesy professzor időben történő beavatkozása mentette meg a beteget a megvakulástól. Örjögve és magából kikelve zavarta haza a súlyos beteget, mert meglátta, hogy keresztet visel a nyakában. Mai fejjel nehéz elképzelni, hogy miért kellett ezt eltűnni. De mi konkrét módon tapasztaltuk, hogy mire képes ez a gátlástalan hatalom. Mindnyájunk legkedvesebb barátja, a párját ritkító intelligenciával rendelkező szemész palánta, a németül és olaszul beszélő mókamester és talpig ember, Pénzes Tibor csak egyszer mert ellentmondani ennek a politikai és emberi szörnyetegnek, s másnap már nem dolgozhatott a klinikán. Azonnal elvitette katonának, s 1956-ig szolgált a határőrségnél a jugoszláv határon. Működésével mondanom sem kell, hogy pontosan az ellenkezőjét érte el, mint amiért ideküldték. Viselt dolgairól külön regényt lehetne írni, de ma már senki nem hinné el és biztosan hazugsággal vádolnának. Mert lehet azt elhinni egy orvosról, hogy a klinikán történt (egy ritka) haláleset alkalmából kétségbeesve hívta telefonon a főkapu portását, hogy azonnal kerítse elő a debreceni halottkémét. Vagy azt, hogy az egyik ápolónőnek munkaidőben a piacra kellett menni tökmagot vásárolni, mert a blepharitis ulcerosát csak tökmagevéssel lehet gyógyítani? E viccnek tűnő igaz történetek mellett azonban történtek veszedelmesebb dolgok is. Parancsot kaptam tőle, hogy egy beteget heteroprotein-(láz-) therapiával kell gyógyítani, ami akkor tejinjectiót jelentett. Néhány perc múlva megkérdezte, hogy beadtam-e már az injectiót, mire a legtermészetesebb módon válaszoltam, hogy még nem, mert most forralja a tejet a nővér.

Erre a kórterem közepén vagy tíz beteg előtt ordítva nevezett tudatlan hülyének, aki még annyit sem tud, hogy a forralással elpusztítjuk a lázt okozó baktériumokat. Kikapta kezemből a fecskendő és a nyers tejből 10 cm^3 -t beadott a betegnek. A kialakult hasfali tályogot szerencsére a sebészek sikerrel meggyógyították.

Ebben a szörnyű helyzetben csak Kettesy professzor úr szakmai tekintélye és nagy bölcsessége mentett meg bennünket attól, hogy Pénzes Tibor sorsára ne jussunk.

Túléltük és az idő haladt. 1953. augusztus elsején távozott a klinikáról Gát László és Pirityi Károly. Így e sorok írója, akinek még néhány hónapja hiányzott a szakvizsga letételéhez, második ember lett a klinikán. Mint a professzor helyettese természetes, hogy mindenben közelebb került főnökéhez és sok mindent tanult tőle nemcsak szakmailag, hanem emberileg is.

Magánrendelőjében, ahol helyettesítettem akkor 100, később 200 Ft-ért rendelt. Megtanított rá, hogy ha 100 Ft-ot kérek és a betegnek csak 50 Ft-ja van, nem szabad tőle semmit elfogadni. Mert aki egy professzorhoz jön vizsgálatra és nincs rá 100 Ft-ja, az biztosan egy nagyon kétségbeesett szegény ember, akin csak segíteni szabad. Elmondta azt is, hogy a sebészek és belgyógyászok "könnyebb" helyzetben vannak, mert ha az ő tudományuk csődöt mond, a beteg meghal és nem jön vissza többé orvosához. A szemészet csődje az, ha a beteg megvakul. A vak ember azonban még évekig visszajár orvosához és így figyelmeztet rá, hogy bármennyit is tudsz, mégsem tudsz eleget. Gyógyíthatatlan vaktól tehát nem szabad pénzt elfogadni, mert ezzel a tudatlanságodat fizettetnéd meg, ami erkölcstelen. De ha tudsz segíteni, azt igenis fizessék meg, mert csak a tudásért jár jutalom. A csaknem 40 éve elhangzott tanítás ma is élő valóság.

1956 nyarán azután majdnem hihetetlen dolog történt. Meghívást kaptunk Greifswaldba, az első keratoplastica symposionra. Tíz éves teljes elzártság után a külföldre utazás reménye csillant fel. Az enyhülő politikai légkör lehetővé tette, hogy fejenként 25-25 keleti márkával a zsebünkben, Li-2-es gépen Berlinig 6 órát repülve, részt vegyünk első közös külföldi kongresszusunkon. Itt a Greifswaldi egyetem dísztermében készült a 22. kép. A 23. képen Kettesy professzor beszámolóját láthatjuk a symposionról.

A symposion kezdetén, mikor a beszámolóban olvasható nagy nevekkel találkoztunk és személyesen is megismerhettük az irodalomból ismert nagyságokat, a bemutatkozó Kettesy professzort közömbösen és teljes érdektelenséggel fogadták. Senkit sem érdekelt ez a két ismeretlen magyar s szinte egyszerre tették fel a kérdést, hogy hol van vagy talán a háborúban meghalt a világhírű magyar szemész, Kreiker professor? Kettesy professor válaszának hatása szinte leírhatatlan. A teljes közömbösség után egy csapásra az érdeklődés középpontjába kerültünk s minden vitatott kérdés lezárása előtt, szóval vagy szó nélkül Kettesy professor felé fordultak a szemek, hogy ő mondja ki a mindenki számára elfogadható végső választ.

Hogy e kongresszus milyen emlékeket hagyott Kettesy professzorról azt idézem G. Günther "Gewinne das Leben" c. 1989-ben megjelent önéletrajzi írásából.

“Mit Kettesy sollte mich eine jahrelange Freundschaft verbinden. Er und sein Oberarzt Alberth besuchten uns auch mehrere Male in Greifswald. Kettesy war ein Universalgenie im Bereich der Klinischen Ophthalmologie. Aladar Kettesy ist neunzig Jahre alt geworden, er starb 1983. Ihm war es vergönnt, über zwei Generationen lang als lehrender und heilender Augenarzt an der Debrecener Augenklinik zu wirken und eine hohe wissenschaftliche Tradition aufzubauen. Wer Kettesy kennengelernt hatte, konnte ihn nie vergessen. Er hatte die Gabe, neben wichtigen, oft überraschenden fachlichen Mitteilungen Toaste auszubringen und Reden zu halten, die allen Hörern zu Herzen gingen. Er war von sprühendem Geist, ein angenehmer Kollege, bescheiden in fachlichen Fragen, hilfsbereit für Freunde und Patienten, neidlos und anerkennend für Leistungen anderer.

Vertraut waren uns seine ausladenden Bewegungen, sein Schnelles Auge und sein spitziger Humor. Kettesy - ein Beispiel für uns alle!“ (24. ábra)

“Kettesyvel több éves barátság fűz össze. Adjunktusa, Alberth kíséretében többször meglátogatott Greifswaldban. Kettesy Aladár a klinikai szemészet területén univerzális zseni volt. Kilencven évet élt és 1983-ban halt meg. Megadott neki, hogy a debreceni Szemklinikán két generáción keresztül dolgozhatott, mint tanító és gyógyító szemorvos, magas szintű tudományos örökséget alkotva. Aki Kettesyt ismerte, sohasem felejtette el. Megvolt az az adottsága, hogy nemcsak fontos, sokszor meglepő tudományos megállapításokat közölt, hanem képes volt tósztokat, beszédeket tartani, amelyek a hallgatóság szívéhez szóltak.

Sziporkázó szellem, kellemes kollega, szakmai kérdésekben határozott, barátoknak és betegeknek segítőkész, mások eredményeit elismerő, irigységtől mentes volt.

Jól ismertük széles mozdulatait, éleslátását és csípős humorát. Kettesy - példakép mindnyájunk számára.“

Erre az időre már a medikusok végzett orvosok lettek és több tehetséges fiatal kollega került a klinikára. Megindulhatott tehát a tudományos munka is. Mindenki tehetsége és specialis érdeklődése szerint kaphatott feladatokat, mert Kettesy professzor a műtéttant, az élettani optikát és a pathohistológiát egyformán magas szinten művelte. Ő azonban nemcsak feladatokat és témát adott, hanem hagyott mindenkit önállóan dolgozni. Örült, ha valaki megoldotta az általa adott tudományos feladatot, de nem haragudott, ha valaki ezt nem csinálta, hanem önálló témát választott. Tisztában volt az iskolateremtés lényegével. Tudta, hogy autoritar vezető parancsuralmi rendszerében csak egyformán jól dolgozó, szürke, tudományos munkások nőhetnek fel s ilyenné kell válniuk az igazi tehetségeknek is. Az általa teremtett szabad légkörben ezzel szemben mindenki alkothatott és érvényesülhetett tehetsége és szorgalma szerint, miközben mindenkit egyformán támogatott.

Ekkor, 1956-ban jelent meg méltán korszakalkotónak nevezhető közleménye a solaris coagulatióról (25. ábra). Nyáron, ragyogó napsütésben, délben a klinika előtti kertben egy széken ült a beteg s a napba nézve, a macula-lyuk miatt ideghártyaleválásos szeme, gyakorlatilag fájdalom és műtét nélkül pillanatok alatt meggyógyult. Nem Kettesy professzor, hanem az akkori hazai helyzet az oka annak, hogy nem hazánkban készült el az első photocoagulator. Mert ezen a műtéten és ezen a megfigyelésen alapszik az egész photocoagulatio, de a mai lasersebészet is.

Ugyanebből az időből származik egy másik, zseniálisan egyszerű találmánya, az oculopressio. Megfigyelte, hogy ha egy egyszerű vattagombócot a szemre helyezünk és azt egy gumiszalaggal a szemre nyomjuk, a szem megpuhul és minden szemmegnyitó műtét sokkal biztonságosabban végezhető el. Azóta gyári, precíz kivitelben kapható, a volt tanítványa, Vörösmarthy által konstruált és nemzetközi sikert aratott oculopressor is, de az oculopressio gondolata Kettesy professzor halhatatlan találmánya.

És mindezeket, hogy tudta előadni? (!) Zseniális egyszerűséggel, lenyűgöző, csodálatos stílusban, szabadon és felejthetetlen széles gesztusokkal (26-27. kép).

Igen, ő mindig szabadon, minden papír nélkül adott elő mert tudta, hogy csak így lehet a hallgatósággal kontaktust teremteni s a legnehezebb dolgokat is megértetni. A szabad előadásról is értekezést írt az Orvosi Hetilap szerkesztőségi közleményeiben. Nekünk is csak így volt szabad előadást tartani, a felolvasás szigorúan tilos volt csakúgy, mint az előzőleg megírt szöveg betanulása. Rem tene verba sequuntur! (Tudd a dolgot, s a szavak követnek!) mondta nem egyszer. Meg azt is, hogy ha egy tudományos dolgozat tele van számadatokkal és azt valóban nem lehet szabadon előadni, akkor azt nem szabad előadni, hanem írásban kell közölni.

És elérkezett 1956. október 23-a. Az egész ország és mi is lázban égtünk. Éreztük, tudtuk, hogy most valami nagy dolog történik. Szólt nekem, hogy a fiúk csak menjenek az utcára, mi pedig ketten, helyettük is megoperálunk minden beteget. Így is történt. Azután jött november 4-ének szomorú reggele. A debreceni rádióban ő angol, német és francia nyelven fordult a világhoz és kért segítséget a megszállók ellen.

Az eredmény mindössze annyi volt, hogy másnap ismét letartóztatták és három napot töltött a rendőrségi fogdában. A negyedik napon egy szovjet ezredes elé került, aki igen udvariasan megkérte, hogy egy világhírű szakember ne lépjen be többé semmiféle pártba és ne foglalkozzon politikával, csak a szakmájával. Ezt természetesen ő boldogan megígérte - és meg is tartotta -, majd szabadon engedték.

A lassan kialakuló szabadabb légkörben többször mentünk együtt külföldi kongresszusokra, ekkor már autóval. Ezek közül is talán legemlékezetesebb az innsbrucki osztrák kongresszuson elmondott beszéde, melyet még ma is elemlegetnek - egyre kevesebben -, akik még hallották. A külsőségekkel a kongresszusokon sem törődött. Már tudtuk, hogy a nyakkendőt megint otthon felejtette, ezért mindig vittünk neki és kénytelen volt felkötni. Már ritkábban sikerült lebeszélni ócska, de neki kényelmes szandáljáról. Az innsbrucki kongresszuson két olyan este is volt, hogy előírás szerint szmokingban kellett megjelenni. A második este azonban rendes utcai ruhájában jött mondván: tegnap este láthatták, hogy van szmokingom, minek vegyem azt fel ma is.

Itthon, a szakadatlan munka mellett változatlanul hódolt régi szenvedélyének a sakknak s új hobbijának, a horgászatnak (28. kép). Volt hetenként egyszer rendszeres kaláber partija Fonet és Kulin professzorokkal, mely alkalmanként csak két óra hosszúig tarthatott. Kitűnően bridzselt és Fonet professzor haláláig, Schnitzler professzorral és e sorok írójával minden csütörtök este tarokkozott.

Soha nem hiányzott a klinika tagjai által rendezett reggelig tartó farsangi álarcos és jelmezes összejövetelekről s bohóc ruhája egy alkalommal a jelmezverseny első díját nyerte. (29. ábra)

Hetvenedik születésnapját 1963-ban ünnepeltük. Ekkor készült róla és a klinika tagjairól a 30. képen látható tabló. Vettünk neki egy új kerékpárt, mert legendás ócska biciklijét, mellyel naponta többször is megtette az utat a klinika és a lakása között, az állandó szétesés veszélye fenyegette. Úgy tett, hogy nagyon örül neki, de változatlanul az öreg járgánnyal közlekedett, míg kerékpározni tudott.

Ebben az időben kezdett beérni munkájának gyümölcse és úgy látszott, hogy ez megfelelő hazai és nemzetközi elismerésben is fog részesülni. A német szemorvostársaság tiszteletbeli tagjává választotta, a világ legrégebb tudományos akadémiaja a Deutsche Akademie der Naturforscher Leopoldina pedig rendes tagjává.

Ez a nemzetközi elismerés is készítette az egyetem akkori vezetését arra, hogy felvételét javasolja a Magyar Tudományos Akadémia tagjainak sorába.

Iskolateremtő munkáján kívül a felterjesztés a következőkben foglalta össze a szemészet három fő területén végzett munkásságát:

Szemészeti pathohistologia

Trachomás betegek bulbaris kötőhártyáját szövettani metszetekben vizsgálva plasmasejtes beszűrődést és tipikus csomókat talált. A folyamat a pannusnak megfelelően helyezkedett el. Ebből arra következtet, hogy a pannus keletkezési módjára vonatkozóan a *per continuitatem* álláspont fogadható el.

Elsőként mutatja ki, hogy a xerosis conjunctivae (*Bitot-féle folt*) szövettani substratuma parakeratosis. Ennek megjelenését praexerotikus elváltozás előzi meg, melynek folyamán a hám fokozatosan elveszti nyálkahártyahám jellegét és beszünteti a kehelysejt-termelést.

További pathohistologiai tanulmányban felállítja a heterotopiás transplantatum fogalmát: *helyidegen szövet*. Heterotopiás például, a kötőhártyába ültetett szájnyalkahártya vagy bőr. Kimutatja a metszetekben, hogy a kétféle hám soha nem olvad össze egyetlen continuummá. Az így fennmaradt capillaris rést a szervezet granulációs szövettel zárja el a külvilágtól. Mások ezeket a granulumokat tévesen, trachomás csomónak értelmezték. A heterotopiás állapot lehetőséget nyújt az epithel proliferációjára, ami malignus tumorhoz hasonló képződményt is létrehozhat.

A kötőhártyahám szerkezetéről írt tanulmányában megállapítja, hogy az uralkodó tanítással ellentétben a conjunctiva hámja nem részben henger-, részben laphám, hanem egyöntetűen többrétegű köb- (átmeneti) hám. A sejtek alakja és sormennyisége mechanikus és funkcionális okok szerint változik. A nyugalmi állapotban többrétegű köbhám sejtjei helyenként, néha csoportosan, hengeressé válnak, kehelysejteké alakulnak át és kiürülnek. Így termeli a hám a felszint nedvesen és síkosan tartó nyálkát.

Élettani optika

A vörösmentes ívfénylámpa adta lehetőségeket felhasználva, megvizsgálja a szemfenéken keletkező reflexiók morfológiáját, physiologiáját és optikáját.

A legyezoreflexről megállapítja, hogy tölcserreflex és ép körülmények között is észlelhető. Az érreflexről kimutatja, hogy nem a véroszlopon keletkezik, mint Dimmer után általánosan elfogadták, hanem a membrana limitans internán.

Több szemorvosi diagnosztikai eljárást ismertet. A réslámpa nemcsak az élő szem mikroszkópos vizsgálatára használható, hanem diascleralis átvilágításra, a hemianopiás pupillareakció vizsgálatára, a Purkinje-féle érrajzolat felidézésére.

A skiaszkopálás pontosabbá tételére két módosítást ajánl: 1. a távolság betartásához a beteg és az orvos homlokát összekapcsoló szalagot, 2. a cilindreskiaszkopálásnál használt hengeres üvegeken a tengely megjelölését vékony fekete vonallal, amely állandóan figyelhető és az astigmia tengelyével összehasonlítható.

A tárgylátás lefolyásának tanulmányozása új látástáblák szerkesztéséhez vezetett. Megállapítja, hogy a felismerés folyamatában három szakasz különböztethető meg: elemi észrevezés, relatív felismerés és abszolút felismerés.

A felismerés a központi idegrendszerbe befutó ingerület azonosítása, valamely emlékképpel. A látóélesség mérése a relatív felismerés alapján, a látószöggel történik. Mivel a viszony a kettő között fordított, a látástáblák physiologiailag helyes haladványa csak reciprok-szimetrikus sor lehet. Gyakorlatilag azonban megfelelő, sőt némely szempontból jobb a decimalis sor, néhány érték közbeiktatásával.

Vizsgálat tárgyává tette a látószög és felismerés közötti összefüggést. A jó táblának lehetőleg isogonikusnak és isognostikusnak kell lennie. Ezen vizsgálatai alapján szerkesztette meg decimalis látástábláit, melyeket 1954-ben a Szemészszakcsoport elfogadott és szabványosításra alkalmasnak tartott.

Mint MNOSZ, 1955-ben megjelent. A táblák nemzetközi szabványosításra is megfelelőnek látszanak.

Színlátástani kutatásának célja az ép és tévesztő rendszerek teljesítőképességének mérése. A spektrális és pigmentszín felismerése közötti különbségek tisztázása céljából korszerű színmérés segítségével új műszert (pigmentanomaloskop) szerkesztett, amely bármely színpárra vonatkozóan lehetővé teszi az anomalis quotiens meghatározását; ezenkívül küszöbértékmérésre is használható. Megállapítja, hogy a spektrális és pigmentszín észlelése között lényeges az eltérés, aminek oka a spektrális görbék különbözőségében keresendő. Foglalkozik a pseudoisochromatikus táblák szerkesztésével, szűrőképességükkel és chromoptotyp előállításának lehetőségével; ez a tárgylátáshoz hasonlóan látószöggel (mezőküszöb) méri a színlátás teljesítőképességét.

Több közleménye foglalkozik a myopia genesisének kérdésével. Bevezeti a stabilizáció fogalmát: *a szem fejlődésének lezáródása*. Korai stabilizáció hypermetropiát, késői vagy elmaradt myopiát eredményez. A késés (s így a myopia) oka környezetváltozás. Állatnál ez a domesticatio, embernél az urbanizáció következménye.

Az összetérő kísérő kancsalság keletkezési módjára és kezelésére vonatkozólag rámutat arra a körülményre, hogy az újabkori kutatás figyelmen kívül hagyja *Donders* tanítását a relatív alkalmazkodási szélességről. Ez a kancsalság gyógyításában világviszonylatban hátrányos következményekkel járt. Bemutatja korszerű formába öntve és képletes ábrázolásban a *Donders*-tant. Szükségesnek tartja a ple- és orthoptikát a *Donders*-tannal kiegészíteni, amitől a sikeresen gyógyított esetek számának lényeges emelkedését várja.

Szemészeti műtéttan

Több, a gyakorlatban bevált, külföldön is elterjedt, a tan- és kézikönyvekbe átvett műtéti eljárást alkotott. Ezek:

1. Intermarginalis plasztika ékalakú szájnyálkahártya-beültetéssel.
2. A blepharochalasis műtéte redőképző varratokkal.
3. Plastica corneae conjunctivalis totalis.
4. Bőráttűtetés irhafelezett lebennyel.
5. Tarsoplastica heges entropium ellen.
6. Diathermia-operáció ablatio retinae ellen lokalisatiós tűkkel.
7. Csarnokhelyreállítás intracapsularis műtét után.

8. Entropium senile műtéte.
9. Entropium infantile műtéte.
10. Glaukoma-ellenes műtéte: cyclanaemisatio.
11. Blepharorrhaphia merőleges varrással.
12. Solaris coagulatio.
13. Új műszer: contrapuctor.

A többi műtéttani közleménye műtéti eljárások módosításával, javításával, kiértékelésével, javallataival, stb. foglalkozik. Kiemelkedő helyet foglal el műtéttani munkásságában "Eingriffe am Auge" című tankönyve, amely a Blaskovics-Kettesy műtéttani iskola tanításainak teljes összefoglalása és immár három kiadást ért el.

S hogy nem lett belőle akadémikus, annak elsősorban személyi okai voltak. Radnót Magda és társai, a megdönthetetlennek látszó szakmai érvek ellenére is megakadályozták akadémiai tagságát. A döntéseket hozó legfelsőbb politikai vezetésnél elég volt Kettesy professzor 1956. november 4-én elmondott beszédére hivatkozni.

Körülbelül ebben az időben vettük észre - akik jól ismertük -, hogy kicsit kevesebbet operált, egy-egy műtetet átadott nekünk s ugyanakkor nagy lelkesedéssel kezdett foglalkozni Donders tanaival és a kancsalsággal. Tudatosan tette vagy csak ösztönösen érezte, hogy meg kell találni egy olyan területet a gyógyításban és a tudományban, amelyet öreg korában is végezhet? Nehéz lenne erre válaszolni. Tény azonban, hogy egyre-másra jelentek meg a kérdésről magyar és német nyelvű közleményei, széles körű levelezést folytatott több nemzetközileg is elismert strabologussal, köztük is elsősorban nagy barátjával, Hollwich professzorral. A kancsal gyermekeket pedig százával vitték rendelőjébe, sőt az is előfordult, hogy egy e célra bérelt külön autóbusz hozta hozzá a kancsal gyerekeket és a kísérő szülőket. Ez olyan nagy munkát és elfoglaltságot jelentett számára, hogy alig lehetett észrevenni, hogy egyre kevesebbet operált s átadott helyettesének olyan műtéteket is, melyeket azelőtt soha nem tett volna. Erre a lehetőség is megvolt, mert 1969-ben, mikor 76 évesen nyugdíjba ment, a klinikán már kilenc tapasztalt szakorvos és öt orvos dolgozott (31. kép).

Nyugdíjazása nem okozott számára szemmel látható megrázkódtatást. Nagyon bölcs öreg emberként természetesnek vette, hogy ez az idő is elkövetkezett. Azt az ajánlatot, hogy tartsa meg eddigi szobáját nem fogadta el s irodáját titkárnőjével együtt egy másik szobában helyeztük el.

Most már egyre ritkábban operált, szemmegnyitó műtétet pedig csak nagy ritkán készített. Annál nagyobb lendülettel végezte a kancsalsággal kapcsolatos gyógyító és tudományos munkáját.

Mint nyugdíjas professzor 12 közleményt publikált, az utolsó 1980-ban, 87 éves korában jelent meg. Páratlan teljesítmény. Valamikor a hetvenes évek közepén egy reggel azzal jött be hozzám, hogy ha jól emlékszik most van valamikor 50 éve annak, hogy első hályogműtétét elvégezte s ezért szeretne most egyet csinálni. A műtét kifogástalanul elkészült és többé nem vett kést a kezébe. Titkárnöje halála után a klinikán is egyre kevesebb időt töltött és szakmai érdeklődése is a kancsalság problémájára koncentrált.

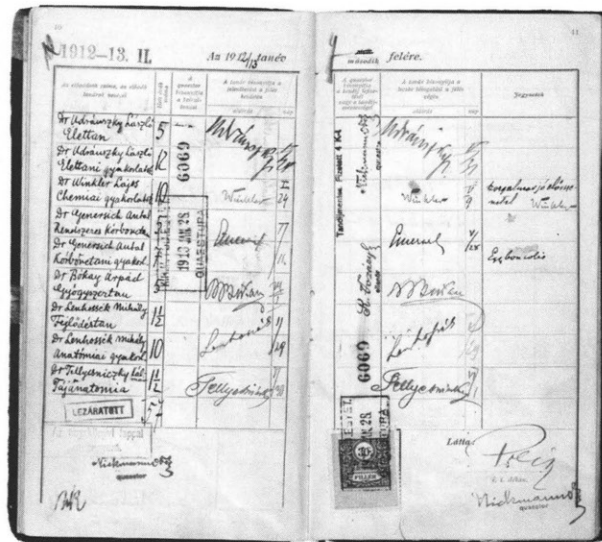
Nem szerette az ünneplést, de mégis jól esett neki, hogy 85. születésnapja alkalmából tudományos ülést rendeztünk tiszteletére. Ekkor készült róla a 32. kép.

Nem sokkal később emollitio thalami betegséget kapott és jobb oldalán teljes érzéskiesés keletkezett. Ha nehezen is fogta meg a szemtükrot, otthoni rendelőjében változatlanul dolgozott. Biciklire nem tudott többé ülni s így már csak nagy ritkán jött át a klinikára. (33. ábra) Minden nap elküldtük a postáját és rendszeresen látogattuk mindig olyan formában, hogy az nem tűnhetett beteglátogatásnak.

Ajtájára ki volt írva, hogy *az ajtó nyitva, csengetni felesleges*. Kifejezetten szegényesnek ható, régi bútorokkal berendezett otthonában egy báránybőr darabokból összeállított takaró fedte egyszerű faágyát. Két falat foglalt el a könyvek és iratok tömege, melyekről és melyekből mindig szívesen magyarázott. Ez a külsőleg majdnem primitív egyszerűség legfeljebb egy idegent zavarhatott. Mi ezt alig vettük észre, mert mindent megszépített szellemének ragyogása.

Kilencvenedik születésnapjának megünneplésére készültünk, de ezt már nem érthette meg. 1983. január 30-án este csendesen elhunyt. A Debrecen városa által adományozott díszsírhelyen 1983. február 7-én helyeztük örök nyugalomba. Síremlékén az ősi egyiptomi szent szem, az udzsat szem őrzi álmait. (34. kép)

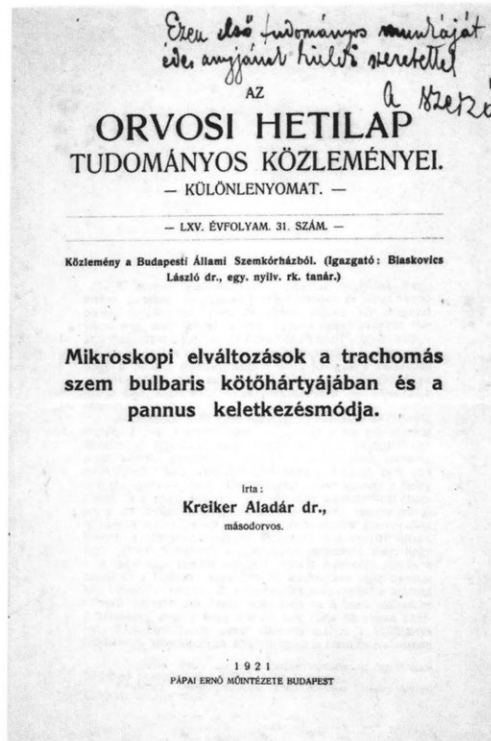
KÉPMELLÉKLET

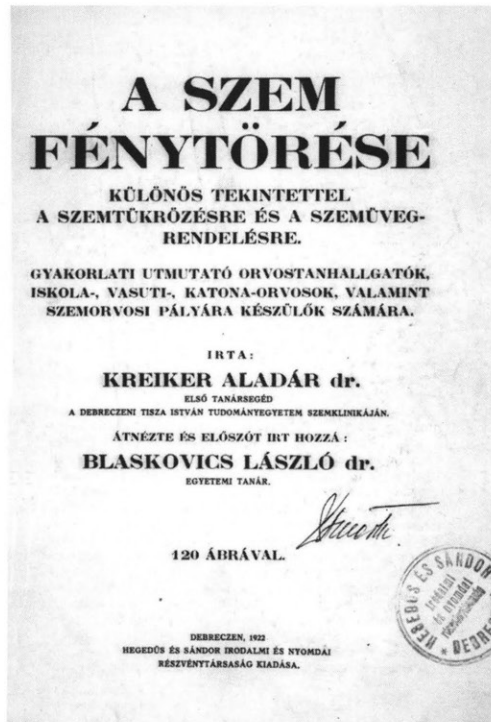
1. ábra
Az orvostudomány nagyjainak aláírásai
Kreiker Aladár indexében

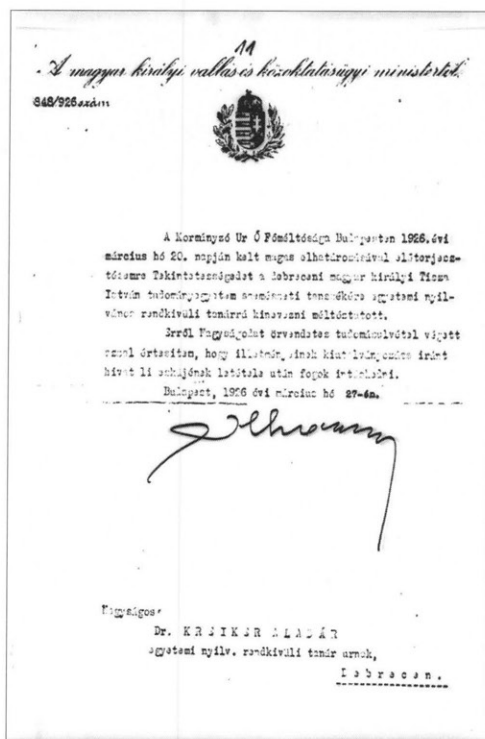
2. ábra
Katonaként az első világháborúban

5. ábra
Első tudományos dolgozata (1921)

6. ábra
Első könyve: A szem fénytörése

7. ábra
Professzori kinevezése Hohmann Bálint aláírásával

8. ábra
A Debreceni Tisza István Tudományegyetem Orvoskarának első professzorai
Állósor balról: Bodnár János, Kreiker Aladár, Vodetzky József, Huzella Tivadar,
Csiky József, Hüttl Tivadar, Orsós Ferenc, Elischer Gyula, Benedek László.
Ülnek: Verzár Frigyes, Belák Sándor, Kenézy Gyula, Szontagh Félix, Neuber Ede

9. ábra

A Szemklinika első orvosai és az ápolónők
Balról: Fazekas Sándorné, Komondi Pál, Balogh József, Fazekas Sándor,
Kaáli-Nagy Sándor, Kreiker Aladár, Aszalós Imre, Czukrász Ida

10. ábra

Kreiker Aladár 40 éves korában

ikk! — szolt a golyo vagodasa es rejedd —
5-b6... — szolt az elugrasztott — 6z.
ijozanodtam. Hiszen ott nem lehet ember —
ihel6dtem a lesul6semre.

hatuk is bizsergett, komoly veget varta
szabadult az ideguk, mikor — vegeztem.
Persze, aztan 6k 6ltek engem ...

A MOZGÓ-VAD LÖVÉSÉRŐL.*

Irta dr. Kreiker Aladár,
a Debreceni Vadásztársulat tagja.

mon tapasztalhatja az ember, hogy vadászaink (szerek) szerint lövik a mozgó vadat. Van, aki veti a mozgást, más a vadra céloz és eléje rántja, erősen csak odatartja, vagy «lik iránt» lő, vagy Egységes álláspont talán azért sem tudott mind alakulni, mert a kérdés elméleti megoldása máig eg hiánytalanul, dacára e tárgy bőséges irodalmi módszer taníthatóságának feltétele annak helyes és szabatos leírása. A kérdés magyar- és német-nyelvből kimagasló Hellebronth Bélának valószínűleg vadász ismerté könyve «A kapásból való vadászat» és érdekes olvasmány, eredeti és illusztrációkkal, de azért hiányos, így végered-

(keresztben), 10 cm átmérőjű fakorongot a mozgása közben, tehát még leesése előtt, a berű golyós fegyverrel eltalálni. (Igen alkalmas csövű 4-5 mm-es légfegyver.) Ez az eljárás szórakozásnak is kellemes és felette olcsó. E pokon át úzi, naponta leadva 50—100 lövés sűrű hibázásból lassanként 80—90—100% technikája, ha a kiindulás helyes volt, ha kapáslövés alakul át, annyira, hogy a be-mára boszorkányos ügyességnek tűnik fel a lövővel, alig 1—1.5 méternyi út után. Ez a bőven nyújt alkalmat a lövés minden csínján irányozására.

13. ábra

A „Nimród” vadászújságban megjelent cikk

KÜLÖNLÉNYOMAT AZ
ORVOSOK ÉS
GYÓGYSZERÉSZEK LAPJA
1935. ÉVI 8-1K SZÁMÁBÓL.

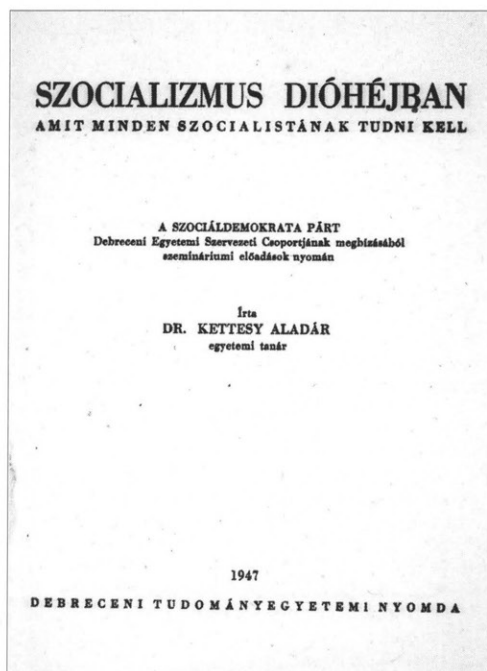
Az orvosi rend válságának némely mélyebb okairól*)

Irta: Kreiker Aladár dr., Debrecen.

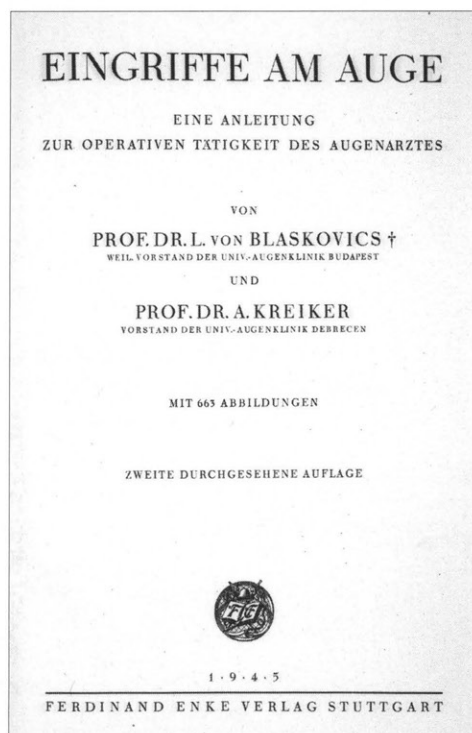
Nem hinném, hogy a császárból szerzetessé le-
Lothártól származó régi latin mondásnak: *tempora mutantur et nos mutamur in illis*, igaz lenne. Inkább úgy vélem, hogy az idők változnak ugyan, ez igaz, de mi mindig elvagyunk mögötte maradva egy lépéssel. Ez a lépés néha rövid, löféjnyi, vagy macskaugrásnyi, de néha hosszú és bizony keserves loholásra készítette ami sok bánatnak, bánatnak, félreértésnek lesz a szülő anyjává. Az idők változásai olyanok, mint valamely jól vezetett hadsereg titkos harci mozdulatai. Az észleleple alatt észre sem vesszük őket. Mire ránk virradnak meglepnek, már nincs segítség, állásaink tarthatatlannak, fegyvereink elavultnak, hatástalannak bizi-

14. ábra

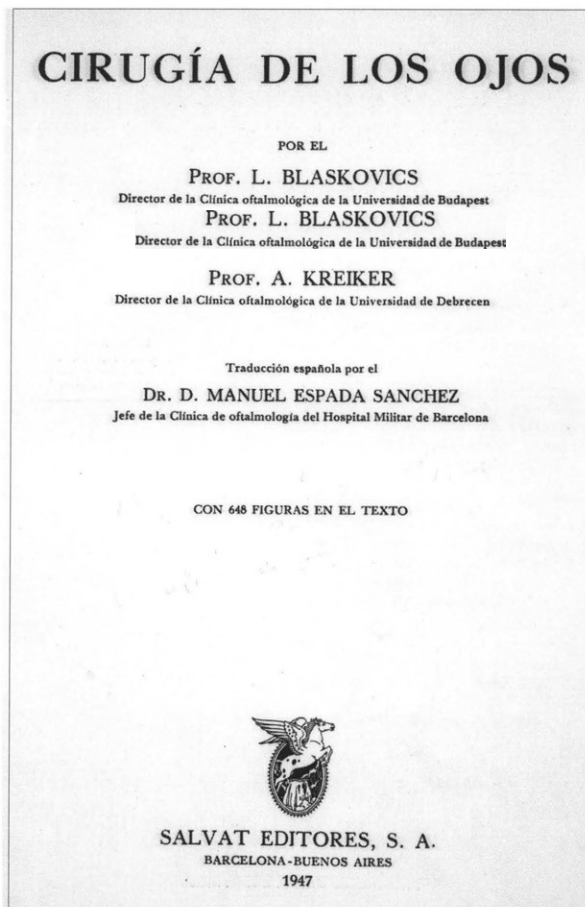
Régi elmélkedés, ma is aktuális dolgokról

15. ábra
A híres, hírhedt könyvecske

16. ábra
Nemzetközi hírét megalapozó műtéttana

17. ábra
A műtétan spanyol nyelvű kiadása

195

A szem ténytörésének kialakulásáról

Rektori székfoglaló előadás.

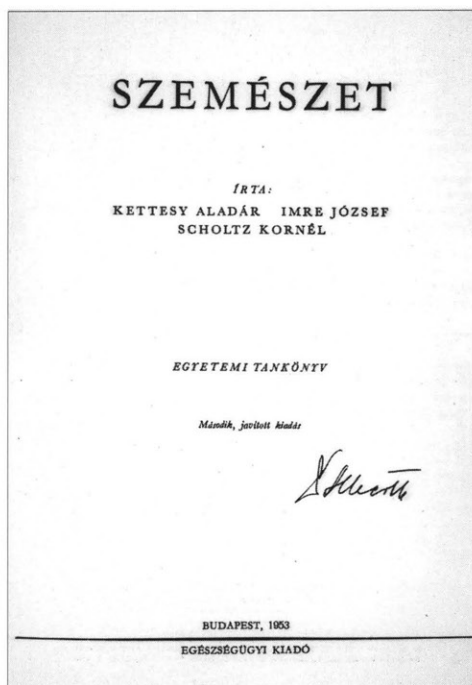
Sumészet:
1949, 4. szám

Tartotta: Kettesy Aladár dr.
a debreceni Tudományegyetem tanévnyitó közgyűlésén, 1949 szept. 28-án.

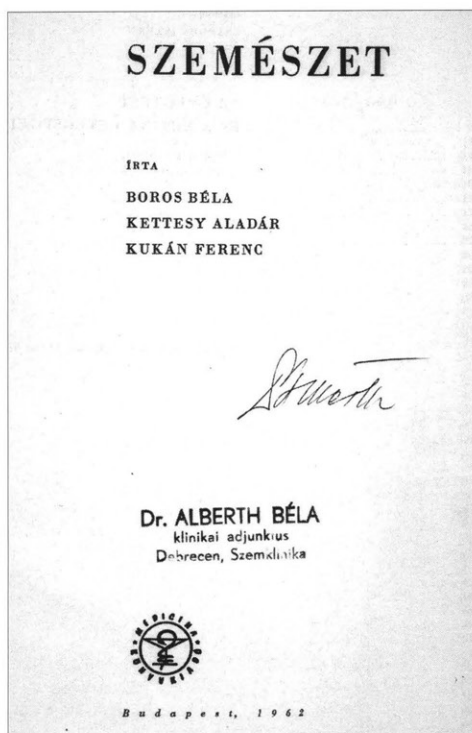
Tisztelt Egyetemi Közgyűlés!

Ha székfoglaló előadásom megnyitó szavaiban a közelmúlt eseményei közül arra szeretnék rámutatni, amely tudományegyetemünk szempontjából a legnagyobb horderejű, akkor arról a nagy nemzeti eseményről kell szólnom, amely ez év aug. 20-án következett be, amikor a Magyar Népköztársaság alkotmánya törvényté lett.

18. ábra
Rektori székfoglaló beszéde, 1949. szeptember 28-án

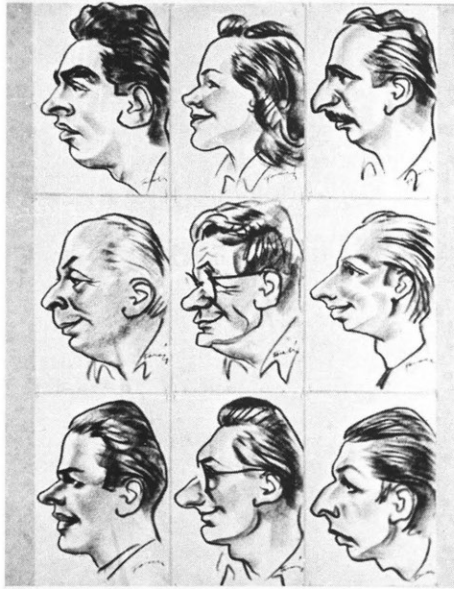

19. ábra
Egyetemi tankönyv, melyből csaknem 10 évig tanult
minden magyar orvostanhallgató

20. ábra
Az 1962-ben megjelent új egyetemi tankönyv

SZEMKLINIKA

1951

21. ábra

A Szemklinika tagjai 1951-ben

Balról, felülről: Dr. Valu László, Gyöngy Ibolya, Altorjay Aladár, Dr. Gát László,
Prof. Dr. Kettesy Aladár, Dr. Pirityi Károly, Koncz Jakab, Elek Pál, Dr. Alberth Béla

22. ábra

Résztevők a greifswaldi keratoplastica symposionon

Specimenet, 93, 142 (1956)

Beszámoló az 1956 június 8–9-i greifswaldi keratoplasztika-symposionról*

A symposion tulajdonképpen értekezlet volt, meghívott résztvevőkkel és felkért előadókkal, mindazokkal, akik Kelet- és Nyugat-Németországban elméleti és gyakorlati vonalon szaruhártyaátültetéssel foglalkoznak. Külföldről csupán Kurz prágai és *Vejdorsky* olmützi professzor, a keratoplasztika két ismert művelője és Magyarországról a sorok íróján kívül *Alberth Béla* vett részt, összesen mintegy hatvanan. Hogy néhány, az irodalomból ismert résztvevő nevét említsem, jelen volt *Herzau* jénai, *Wegner* freiburgi, *Sauter* hamburgi, *Harms* tübingeni, *Halleman* göttingeni, *Günther* greifswaldi professzor, *Horst Müller* frankfurti docens, aki pár évig Amerikában kizárólag experimentális keratoplasztikával foglalkozott és akinek tollából (rendszerint *Mau-menee* amerikai szerzővel együtt) több nagyjelentőségű keratoplastikai közlemény jelent meg angol és német szaklapokban.

A program úgy volt összeállítva, hogy a konferencián a keratoplasztika minden problémája részletes megbeszélésre került, miközben több új és érdekes dolog is napvilágot látott. Hogy már most összefoglaljam végső eredményeit, kiderült, hogy a keratoplasztika előtt új, nagy lehetőségek állnak, hogy a műtét kétségtelenül bevonul a szemorvos által rendszeresen végrehajtott eredményes és szolid műtétek sorába, sőt, természetesen fog hatni az egész szemészeti műtéttanra, amennyiben technikai kivitelének újabb módzatai tökéletesíteni fogják egyéb bulbuszműtéteinket.

Kötött programja csak az első napnak volt. Reggeltől estig mindössze 10 előadás

23. ábra

Beszámoló az évtizedes elzártság utáni első külföldi tudományos ülésről

24. ábra

Az a bizonyos közismert széles mozdulat

A Debreceni Orvostudományi Egyetem Szemklinikájának (Kettesy Aladár dr. egyet. tanár) közleménye

Közvetlen napfényvel (solaris coagulation) meggyógyított ideghártya-leválás

Írta: KETTESY ALADÁR dr.

Gonin (1921) óta tudjuk, hogy az ideghártya-leválást meg lehet gyógyítani, ha a retinában levő szakadást sikerül zárni. Gonin a szakadásnak megfelelően a sclerán át thermokauterrel szúrt be a szembe. A hőhatás által létrehozott retinochoroiditis heges gyógyulása zárta el a szakadást. Eljárását többen módosították és javították, így Weve, indner, Guist, Szily és Imre József is. Ma általában diathermiás hőhatással dolgozunk.

Bármennyire javult is a kivitel módja, vannak problémái. Ilyen a foveában keletkezett szakadás irásának mikéntje. A szem hátsó pólusához nehéz hozzáférni; a behatolási hely pontos meghatározása sem könnyű, és ami a fő baj, a diathermiás

Mindazonáltal akadnak esetek, amikor minden különleges berendezés nélkül, közvetlen napfényvel is lehet boldogulni. Példa erre esetünk, amelyet solaris coagulationnal szépen és maradandóan sikerült meggyógyítani.

D. F.-né 54 éves földműves asszony 1955. aug. 28-án jelentkezett klinikánkon. Előadta, hogy négy héttel előbb fejés közben egy tehén a farkával bal szemébe csapott. Két napon belül ennek a szemnek világa elveszett. Mindkét szemére gyermekkor óta rövidlátó, szemüvege is van, de csak időnként hordja.

A jobb szem látóélessége —14 D-val 0,2. A törőközegek tiszták. A szemfenéken nagy peripapillaris és mérsékelt centrális chorioidealis atrophia. A látótér szabad.

25. ábra

A photocoagulationt és a laser-sebészetet megalapozó dolgozat

26. ábra

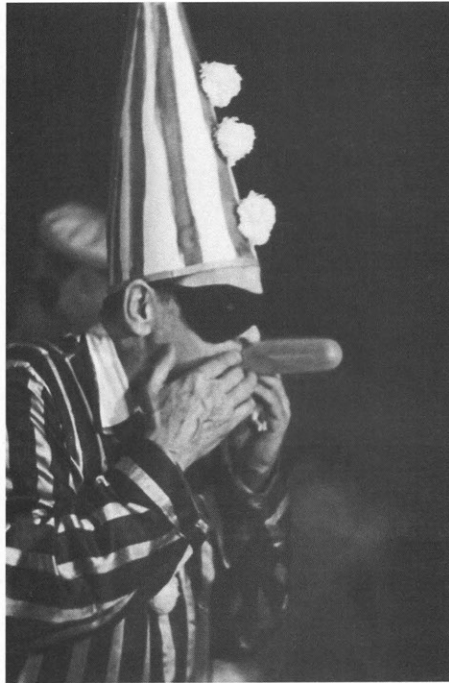
Előadás közben

27. ábra
Előadni csak szabadon, papír nélkül lehet

28. ábra
Horgászat közben

29. ábra

A Bohóruhában egy klinikai összejövetele
„a foto, összes helyiségeiben”

30. ábra

70. születésnapja alkalmából készült tabló

31. ábra

Tabló 1969-ből, mikor 77 éves korában nyugdíjba ment

32. ábra

A 85 éves Kettesy Aladár a tiszteletére rendezett ünnepségen

34. ábra
Síremlékének avatása

33. ábra
Utolsó látogatása a Szemklinikán

FÜGGELÉK

Dr. Kettesy Aladár tudományos munkáinak jegyzéke

Könyvek

1. A szem fénytörése
Hegedűs és Sándor, Debrecen 1922.
2. Eingriffe am Auge
F. Enke, Stuttgart 1945
3. Cirurgia de los Ojos
Salvat Editores S.A. Barcelona-Buenos Aires 1947.
4. Eingriffe am Auge. (II. kiadás)
F. Enke, Stuttgart
5. Szemészet (Egyetemi tankönyv)
Egészségügyi Kiadó, Budapest 1953.
6. Szemészet (Egyetemi tankönyv, társszerzők: Boros Béla és Kukán Ferenc)
7. Eingriffe am Auge. (III. Kiadás 1970)
(Társszerző : Vörösmarthy)

Közlemények

A közleményeknél a szerző nevének feltüntetése felesleges, mert minden munkáját egyedül, társszerző nélkül írta.

1. Über mikroskopische Befunde bei Trachom, etc.
Klin. Mbl. Augenheilk. 1921. 235-240. 47.
- 1.a. Mikroszkópi elváltozások a trachomás szem bulbaris kötőhártyájában és a pannus keletkezés módja.
Orvosi Hetilap 1921. 31. 45
2. Krankhafte Veränderungen der Tränendrüsen bei Trachom.
Zeitschr. f. Augenheilk. 1922. 2/3. 47.
3. Ein Fall von Encephalocoele nasoorbitalis.
Klin. Mbl. Augenheilk. 1922. 757-761. 48.

4. Eine seltene grosse gutartige Geschwulst der Augenhöhle.
Klin. Mbl. Augenheilk. 1923. 371-372. 70.
5. Die psychische Komponente in der Sehschärfe.
Graefes Arch. Augenheilk. 1923. 128-152. 111.
6. Az élő szem szövettanának a réses lámpa feltalálásával kapcsolatos haladásáról.
Orvosképzés 1923. 3/4. 13.
7. Färbungsversuche am lebenden Auge.
Tisza István Tud. Társ. Kiadványai. (I. kötet 1923.)
8. Über die Entstehungsweise des Lichtreflexes auf den Netzhautgefässen.
Klin. Mbl. Augenheilk. 1924. 621-628. 72.
9. Beitrag zur extrauterinen Rückbildung der persistierenden Pupillenhaut.
Klin. Mbl. Augenheilk. 1924. 141-144. 73.
10. Die Verwertbarkeit der Imre-Blaskovics Plastik in der Chirurgie.
Deutsche Zeitschrift f.Chirurg. 1925. 3/4. 179.
11. Einige nicht der Mikroskopie des Auges dienende
Verwendungsmethoden der Spaltlampe.
Zeitschr. f. Augenheilk. 1925. 45-51. 55.
12. Über endogene Tarsustuberkulose.
Klin. Mbl. Augenheilk. 1925. 642-650. 74 .
13. Über die Entstehungsweise der Hornhautaderung mit besonderer
Berücksichtigung der Anastomosenbildung.
Graefes Arch.Ophthal. 1925. 156. 116 .

- 13.a. A szaru ereződésének réses lámpával megfigyelt fejlődéséről.
Magyar Orvosi Archivum 1923. 2. sz.
14. Az asztigmia fogalmáról.
Élet kiadása. 1925.
15. Szemtükrözés vörösmentes fényben.
Orvosképzés 1925. 2.
16. Ein missglückter Versuch, bei Albinismus die tarsale Bindehaut mit Goldchlorid zu färben.
Klin. Mbl. Augenheilk. 1926. 77 (Beilageheft)
17. Az optikai felismerésében szereplő lelki folyamatokról és azok gyakorlati jelentőségéről.
Tisza István Tud. Társ. kiadványai. 1926. 2. II. kötet.
18. Über das Aubert-Förstersche Phänomen etc.
Graefes Arch. 1927. 9. 118.
19. Zwei kleine Modifikationen in der Ausführung der Schattenprobe.
Klin. Mbl. Augenheilk. 1927. 15-17. 78.
20. Beitrag zur genuinen Atrophie der Iris.
Klin. Mbl. Augenheilk. 1928. 492-496. 80.
21. Keilförmige Einpflanzung von Mundschleimhaut in den Intermarginalsaum gegen Trichiasis.
Klin. Mbl. Augenheilk. 1928. 386-389. 80.
Magyarul: Szemészet. 1928. 1.
22. Die Rolle der intercellulären Verbindungen in der Krebsentstehung.
Virchows Archiv. 1929. 3. 271.

23. Operation der Blepharochalasis mit Hilfe der v. Blaskovicsschen Lidfaltenbildenden Nahte.
Klin. Mbl. Augenheilk. 1929. 302-310. 83.
24. Mit nevezünk trachomának?
Referatum az 1929. évi szemorvos-kongresszus számára.
Debrecen.1929.
25. Proposition de standardiser l'acuité visuell etc.
Egyetemi Nyomda. 1929.
26. Mit nevezünk trachomának?
Orvosi Hetilap. 1930. május 10.
27. A Magyar Szemorvostársaság XXII. Nagygyűlése.
Szemészet. 1930. 1. 62.
28. Über die Lichtreflexion der normalen Netzhautoberfläche.
Graefes Arch. 1930. 1. 123.
29. Zur Klinik und Histologie der epithelialen Bindehautxerose.
Graefes Arch. 1930. 2. 124.
30. Ein Fall von Ophthalmomyiasis.
Graefes Arch. 1931. 644-645. 127.
31. Über die Folgen der heterotropen Transplantation.
Graefes Arch. 1932. 336-348. 128.
32. Gesichtswinkelgesetz und die Aubert-Förstersche Erscheinung.
Zeitschr. f. Sinnesphys. 1932. 63.
33. Bemerkungen zur internationalen Standardisation Sehschärfeuntersuchung.
Graefes Arch. 1932. 89-104. 128.

34. Vollständige Bindehautdeckung der Hornhaut als Heilmittel des Ulcus corneae rodens.
Klin. Mbl. Augenheilk. 1933. 373-378. 90.
35. Eine seltene Bildungsanomalie: Zilie der unteren Übergangsfalte.
Klin. Mbl. Augenheilk. 1933. 193-195. 91.
36. Wechselbrille zum gleichzeitigen Gebrauch für die Nah-und Fernsicht.
Klin. Mbl. Augenheilk. 1933. 90
37. A vitaminok szerepéről a szemészetben.
Orv. és Gyógysz. Lapja. 1936. 2.
38. Über die Struktur des normalen Bindehautepithels.
Graefes Arch. 1935. 280-286. 134.
39. A rövidlátás néhány problémájáról, stb.
Szemészet 1938. 1.
40. Blaskovics László életrajza.
Szemészet. 1938. december.
41. L. v. Blaskovics.
Ophthalmologica. 1938. 73. 96.
42. L. v. Blaskovics.
Klin. Mbl. Augenheilk. 1938. 101.
43. Die Stabilisation, eine Ergänzung zur Steigerschen Lehre.
Graefes Arch. 1939. 269-277. 140.
44. Über die Fingerfertigkeit.
Klin. Mbl. Augenheilk. 1939. 102.

45. Bórátültetés.
Bőrgyógyászati és Urológiai Szemle. 1940. 4. 20.
46. Der Kontrapunktor zum Festhalten des Auges beim Lappenschnitt.
Klin. Mbl. Augenheilk. 1941. 107.
47. A színtévesztés quantitativ vizsgálata pigmentszínekkel.
Tisza István Tud. Társ. kiadványai. 1941. 78. ülés.
48. A látóélesség vizsgálatáról.
Szemészet 1941. június
49. Eine vereinfachte Tarsoplastik gegen Narbentropium.
Ophthalmologica: 1939. 69-78. 97.
50. Technical improvements in the diathermy operation for detachment of the retina.
Br. J. Ophthalmol. 1947. 436-444. 31.
51. Restoration of the chamber after intra-capsular extraction.
Br. J. Ophthalmol. 1947. 572-580. 31.
52. On results obtained by total conjunctival hooding of the cornea for serpiginous ulcer.
Br. J. Ophthalmol. 1948. 36-43. 32.
53. On genesis and operation of senile entropion.
Br. J. Ophthalmol. 1948. 419-423. 32.
54. On genesis and operation of the cicatrical entropion of the upper lid.
Br. J. Ophthalmol. 1948. 311-313. 32.
55. The stabilisation of the refraction and its role in the formation of ametropia.
Br. J. Ophthalmol. 1949. 39-47. 33.

56. Entropion in infancy caused by folding of the tarsus.
Arch. Ophthalmol. 1948. 640-642. 39.
57. A szem fénytörésének kialakulásáról.
Szemészet. 1949. 4. szám.
58. Pigment-Anomaloskopy: a new procedure for testing the colour-sense.
Br. J. Ophthalmol. 1949. 47-54. 37.
59. Preliminary proposal to standardise the examination of visual acuity.
Revista de Oftalmologi 1948. 125.
60. A színtévesztésről.
Orvosi Hetilap. 1950. 40.
61. Zyklanämisation, ein neues Verfahren gegen Glaukom.
Ophthalmol. 1950. 334-348. 120.
62. Modifizierung der Stufe nach Imre.
Ophthalmologica. 1950. 146-149. 119.
63. A színtévesztő orvosról.
Orvosi Hetilap. 1951. 29.
64. A pigment és spektrális anomalis quotiens viszonyáról.
Szemészet. 1951. 177-183. 88.
65. Tárgylátás.
Szemészet. 1953. 1. sz.
66. A színlátás.
Szemészet. 1953. 1. sz.
67. Kettesy-féle látástábla MNOSZ 14973.

68. Über die Ptoisoperation nach Blaskovics.
Klin. Mbl. Augenheilk. 1954. 641. 124.
69. Über den Schutz der Hornhaut bei lagophthalmischen Zuständen mit Berücksichtigung des malignen Exophthalmus.
Klin. Mbl. Augenheilk. 1954. 71. 125.
70. Blaskovics László a mai irodalom tükrében.
Szemészet. 1955. 1-4. 92.
71. Zur Beurteilung der Trennschärfe von pseudoisochromatischen Tafeln.
Klin. Mbl. Augenheilk. 1955. 156. 127.
72. Deckung der Lid- und Gesichtshautdefekten mit stiellosen Intermädierlappen.
Klin. Mbl. Augenheilk. 1955. 50. 127.
73. Szaruhártyaátültetéseinkről.
Orvosi Hetilap 1955. 1093. 96.
74. Magyarország Szemorvosainak Egyesülete 50 éves.
Szemészet. 1955. 145. 92.
75. Solaris coagulationval gyógyított ideghártyaleválás.
Orvosi Hetilap. 1956. 393. 97.
76. A greiswaldi Keratoplastica-Symposium.
Szemészet. 1956. 142. 93.
77. Heilung einer Netzhautablösung mit Maculaloch durch unmittelbare solare Koagulation.
Klin. Mbl. Augenheilk. 1957. 465. 130.

78. Zu Fragen der Operationstechnik der Keratoplastik. Sammlung zwangloser Abhandlungen an dem Gebiet der Augenheilkunde. Neue Folge. H. 14. Web. Marhold Halle/Saale 1956.
79. Recension über Segal.
Mech. d. Farbensehens Acta Phys. 1957. 379.
80. Bemerkungen zur Aetiologie und Behandlung des konvergenten Begleitschielens.
Klin. Mbl. Augenheilk. 1961. 273. 139.
81. Bifokalbrille gegen konvergentes Begleitschielen.
Klin. Mbl. Augenheilk. 1962. 209. 141.
82. Az optikai felismerés postretinális komponense.
Orvosi Hetilap 1963. 39. 104.
83. Einfache Ausführungsweise der präoperativen Oculopression.
Öst. Ophthalm. Ges. Innsbruck 1963.
84. Über die Aetiologie des nicht-akkommodativen Begleitschielens.
Öst. Ophthalm. Ges. Innsbruck 1963.
85. A gyakorló orvos korszerű szemészeti feladatairól.
Orvosi Hetilap 1963. 2036. 104.
86. A kancsal gyermekről szülőknek és pedagógusoknak.
Természettudományi Közlöny. 1964. 8. 95. 104
87. Az érzékszervi érzékelés Helmholtz-féle három törvényszerűsége.
Szemészet. 1964. 269. 101.
88. Antibiotikumok a szemészetben.
Orvosképzés. 1964. 461.

89. Üvegtesztesztvesztés.
Orvosi Hetilap. 1965. 1265. 106.
90. Az áthangolódás.
Vasútegészségügy. 1967. 53. 2.
91. Glaskörperverszt.
Klin. Mbl. Augeneilk. 1967. 785. 150.
92. Gerontologic problems in ophthalmology.
Congress of Orthop. Debrecen 1968.
93. Werdegang der Ptosisoperation von Blaskovics.
Klin. Mbl. Augeneilk. 1969. 313. 155.
94. Blepharochalasis, Formen, Ursachen, Operation.
Klin. Mbl. Augeneilk. 1970. 314. 156.
95. Brillenglasbestimmung mit besonderer Berücksichtigung
des schielenden Kleinkindes.
Klin. Mbl. Augeneilk. 1970. 1. 160.
96. Die psychische Komponente als sekundäre Ursache im
Rahmen der Donderssochen Schielgenese.
Klin. Mbl. Augeneilk. 1972. 1. 160.
97. Die Brille als Hilfsmittel des Schielens.
Klin. Mbl. Augeneilk.
98. Über die Theorien der Skiaskopie anlässlich ihres
100 jährigen Bestehens.
Klin. Mbl. Augeneilk. 1973. 76. 162.
99. A skiaskópiáról.

Szemészet. 1973. 2. 110.

100. Ableitungen aus der zweiten Trias von Donders über die Hypermetropie.
Klin. Mbl. Augenheilk. 1973. 163.
101. Strabismus hypermetropicus, ein Beitrag zur Dondersschen Schielgenese.
Klin. Mbl. Augenheilk. 1974. 14. 165.
102. Die Polemik zwischen Albrecht von Graefe und F.C. Donders über die Schielgenese.
Klin. Mbl. Augenheilk. 1975. 785. 167.
103. Bemerkungen zur Frühbehandlung der infantilen Schielens.
Klin. Mbl. Augenheilk. 1976. 543. 169.
104. Schielgenese bei mässiger Hypermetropie nebst einem einfachen Vergleichstest zur Prüfung der Aniseikonie.
Klin. Mbl. Augenheilk. 1979. 41. 174.
105. A kancsalság okáról.
Szemüveg 1980. III. 3.

